

1981/82:3

Tisdagen den 6 oktober

Kl. 16.00

1 § Vid anmälan av proposition om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m.

Anf. 1 TALMANNEN:

Till kammaren har överlämnats proposition 1981/82:30 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m. I denna proposition föreslår regeringen att motionstiden förkortas till nio dagar. Den skulle därigenom komma att utgå torsdagen den 15 oktober kl. 17.00.

Anf. 2 OLOF PALME (s):

Herr talman! Vi socialdemokrater yrkar avslag på förslaget om en förkortad motionstid.

Riksdagen måste ha bestämda spelregler för sitt arbete. Det har därför varit regel att förändringar av tillfällig art av dessa spelregler endast kan ske om man är överens om detta. Enligt vad jag blivit underrättad om har det aldrig tidigare hänt att en regering brutit denna s. k. consensusregel. Mot denna bakgrund har det varit regel att frågan om ändring av motionstiden i god tid tagits upp med ledarna för oppositionspartierna. I detta fall har detta icke skett, utan frågan togs först upp i finansutskottet för behandling. Vi gav ett alldeles entydigt besked om att vi i detta fall var emot en ändring av motionstiden. Det är därför förvånande att regeringen likväl lagt fram denna proposition.

Propositionen skall enligt regeringen behandlas som en enhet. Det betyder att oppositionspartierna i sin motion skall ta ställning till samtliga de förslag och yrkanden som finns i propositionen. Dessa uppgår till över 30 och berör minst 9 utskott (justitie-, försvars-, social-, socialförsäkrings-, civil-, arbetsmarknads-, skatte-, trafik- och finansutskotten).

Det är förvisso inte enbart detaljer eller tekniska frågor som förslagen gäller. Förutom förslaget om sänkt moms gäller det nya ingrepp i indexregleringen av folkpensioner och studiestöd, ett helt nytt system för statens investeringsbidrag, viktiga förändringar av regionalpolitiken, slopande av bosättningslånen, nya beskattningsregler för folkpensionärerna samt

*Vid anmälan av
proposition om
vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

höjning av inkomstskatten och nya skatteskalor för 1982. Dessutom krävs ställningstagande till arbetsmarknadspolitiken för den kommande vintern.

Regeringen begär att motionstiden skall avkortas till nio dagar och således utgå den 15 oktober. Men eftersom riksdagens allmänna politiska debatt äger rum den 14 och 15 oktober, återstår för arbetet med vår motion i praktiken endast sju dagar, varav fem är arbetsdagar.

Detta ställer en riksdagsgrupp som arbetar med så decentraliserade arbetsformer som den socialdemokratiska i en helt orimlig situation. Regeringen har haft hela sommaren på sig att utarbeta förslag. Det är orimligt att begära att dess senfärdighet skall leda till att möjligheterna att i demokratisk ordning pröva förslagen allvarligt försämrats.

Därtill kommer följande: Regeringens motiv för att snabbbehandla propositionen är att man vill sänka momsens den 1 november. Detta sägs av regeringen vara nödvändigt för att förhindra en så kraftig uppgång av prisindex att indexklausulen i löneavtalen utlöses. Man har då utgått från att det är prisutvecklingen i november som avgör om lönenivån skall justeras uppåt enligt prisklausulen.

Det är bara att konstatera att regeringen här uppenbarligen inte studerat löneavtalet. Det är således inte prisindex för november som kan framkalla en uppjustering av lönerna, utan det är prisindex för december som avgör den saken. Skulle prisindex före december gå över avtalets pristak, utbetalas endast ett engångsbelopp, som inte påverkar lönenivån.

Vi motsätter oss i och för sig detta regeringens försök att kortsiktigt manipulera med prisindex. Men om regeringen haft klart för sig hur löneavtalen är konstruerade, hade det för dess egna syften varit fullt tillräckligt att sänka momsens den 1 december.

De senaste veckornas intensiva debatt om motionstidens längd förefaller sålunda främst ha orsakats av regeringens oförmåga att läsa innantill.

Herr talman! Jag yrkar därmed avslag på förslaget om förkortad motionstid.

Anf. 3 LARS WERNER (vpk):

Herr talman! Regeringen har hemställt till riksdagen att besluta om förkortad motionstid i samband med regeringens ekonomiska paket och proposition. Vänsterpartiet kommunisternas riksdagsgrupp har beslutat att inte gå med på regeringens begäran och kommer därför att rösta emot den. Vi gör det av följande skäl:

1. Regeringen har haft möjlighet att få till stånd en tidigare behandling av sina förslag genom att t. ex. förelägga riksdagen propositionen före riksdagens början och därigenom ge ledamöterna möjlighet att ta del av förslaget. Riksdagsordningen ger ju den möjligheten. Av olika skäl har man avstått från detta.

2. Propositionen är mycket omfattande, med en mängd olika förslag på en hel rad olika områden.

Utsikterna inför hösten, med kraftigt ökad arbetslöshet, social nedrustning samt pris- och hyreshöjningar, kräver också en omfattande sakbehand-

ling. En förkortad motionstid är därför enligt vår mening utesluten, om dessa frågor skall få en så saklig behandling som vi menar är nödvändig. Att problemen förvärras, att arbetslösheten ökar och att det finns risk för att inflationen bryter prisklausulen vid I.O-SAF-avtalet – allt detta har ju kunnat förutses under flera månader. Att regeringen på grund av oskicklig planering, oenighet om majoritetsunderlaget – eller vad det nu kan vara för skäl – inte har kunnat förelägga riksdagen sina förslag är knappast någon ursäkt eller godtagbar förklaring: i vart fall skall inte oppositionspartiernas möjligheter att utarbeta egna förslag begränsas för den sakens skull. Därtill har regeringen inte hållit riksdagens alla partigrupper informerade om sitt arbete och sina avsikter. Inte heller har man i förväg rådgjort med oss om behandlingsordningen. De frågor som skall behandlas kräver en så grundlig behandling att vårt parti inte kommer att acceptera en förkortad motions-tid.

Anf. 4 Statsministern THORBJÖRN FÄLLDIN:

Herr talman! De förslag som presenteras i regeringens proposition 1981/82:3 är i huvudsak kända sedan den 14 september. Åtgärderna utgör ett nödvändigt komplement till devalveringen och prisstoppet och tar sikte på att stärka sysselsättningen, att hindra nya prisstegringar och att stimulera industriinvesteringar. Växande arbetslöshet, risk för fortsatta prisstegringar och fortsatt svag investeringsutveckling gör det angeläget att genomföra sådana åtgärder snabbt. Bl.a. en förbättrad valutasituation gör det samtidigt möjligt att gå mer offensivt fram än tidigare. Regeringen har därför föreslagit att motionstiden skall förkortas till nio dagar. Motionstiden skulle då hinna utgå före riksdagens sammanträdesfria vecka och beslut hinna fattas i riksdagen före månadsskiftet.

Vi har framfört det här förslaget mot bakgrund av att åtgärder av dessa slag av alla bedöms nödvändiga. Inte minst den politiska oppositionen har ställt sådana krav. Förslagen har – jag upprepar det – dessutom varit kända i över tre veckor. Det har alltså funnits god tid att utforma alternativ, om man inte skulle vara nöjd med regeringens förslag. Till detta kommer att ett annat datum för momsänkningen än den 1 november skulle vålla handeln mycket stora olägenheter.

Överraskande nog har oppositionspartierna inte velat acceptera den tidtabell för riksdagsbehandlingen som jag här har angett.

Förutsättningen för en förkortning av motionstiden är givetvis att det finns en bred enighet härom i riksdagen. De deklARATIONER som nu har gjorts innebär att en sådan bred enighet inte har kunnat uppnås. Med anledning av vad som är sagt här vill jag framhålla att det har ägt rum underhandskon-takter på utskottsplanet och också på gruppleदारplanet.

Det är måhända riktigt att ett sådant här förslag inte tidigare väckts utan att gå igenom, men jag vill i så fall för min del säga att jag inte känner till något exempel på att oppositionen har vägrat att ställa sig bakom en förkortning av motionstiden när man av sakskaL har bedömt en sådan förkortning vara nödvändig.

Nr 3

Tisdagen den
6 oktober 1981

---

*Vid anmälan av
proposition om
vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

Tisdagen den
6 oktober 1981

*Vid anmälan av
proposition om
vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

Oppositionens ställningstagande är anmärkningsvärt inte minst mot bakgrunden av att det under hela sommaren från olika talarstolar har krävts åtgärder från regeringens sida. Det är anmärkningsvärt mot bakgrunden av att det har gjorts gällande att det på olika håll skulle föreligga färdiga åtgärdsprogram för att lösa de ekonomiska problem som finns i vårt land. Det är anmärkningsvärt därför att alla tycks ha varit ense om att det är dags att handla.

Eftersom en bred enighet om förkortning av motionstiden inte föreligger ber jag, herr talman, att få återkalla propositionens förslag om förkortad motionstid. Men jag vill tillägga att insatserna mot arbetslösheten och prisstegringarna därmed tyvärr riskerar att försenas. Konjunkturen är fortfarande svag. Det krävs också beslutsamma åtgärder för att vi skall få fart på industriinvesteringarna. Det är enligt min uppfattning viktigt att riksdagen i en sådan situation beslutsamt tar sig an problemen och inte förhalar nödvändiga beslut.

Jag vill avslutningsvis framhålla att de partier som har åstadkommit förseningen tar på sig ett stort ansvar.

Anf. 5 OLOF PALME (s):

Herr talman! Eftersom nu regeringen har tagit sitt förnuft till fånga och dragit tillbaka sitt yrkande, begär jag ordet mest med anledning av att statsministern till en del argumenterade i sak. För det första förklarade han att han var överraskad. Men hur kunde han vara överraskad, när vi skriftligen och muntligen på alla tänkbara nivåer har klargjort vår inställning för honom, sedan han äntligen hade värdigats ta kontakt med oppositionen? För det andra sade han att förslagen förelagat i tre veckor. Jag vill dock säga att det är omöjligt att på grundval av de utomordentligt knapphändiga stencilerna som det är fråga om ha någon bestämd uppfattning om förslagens innebörd.

För det tredje framställs momssänkningen nu som i hög grad nödvändig. Det betyder i själva verket att de allra flesta numera är helt överens om att den borgerliga regeringen i följande begick ett allvarligt misstag när den höjde momsens. Den åtgärden fick just de negativa effekter för sysselsättningen som vi förutspådde. Men när nu detta misstag skall rättas till finns det ingen särskild anledning till att detta skall drabba pensionärer, handikappade och arbetslösa i särskild mån. Det är den uppläggningsen som vi motsätter oss. Man försöker nu att genomföra momssänkningen genom att försämlra för pensionärer och handikappade och genom att inte göra de insatser mot arbetslösheten som arbetsmarknadsstyrelsen och de fackliga organisationerna har krävt.

Det sägs vidare att insatserna nu blir försenade. Jag vill med anledning av det peka på att vårt huvudalternativ i dagens läge är en räntesänkning. En sådan kan man göra snabbt. En räntesänkning skulle få de stimulerande effekter på industriinvesteringarna som vi angivit och skulle också sänka prisindex.

Sedan tycker jag att statsministerns indignationsnummer – om att vi

försenar och därmed drar på oss ett ansvar – måste tillbakavisas med bestämdhet.

Herr talman! Regeringen har under fem år systematiskt kört ner den ekonomiska politiken i botten och under hela detta år – trots våra anmaningar – visat en nästan total passivitet inför de svåra problem som nationen står inför. När vi sedan begär sex dagars extra motionstid, då ser man landets statsminister uppföra ett indignationsnummer över att vi försenar nödvändiga åtgärder mot sysselsättningssituationen och lågkonjunkturen.

Det var ett väl grovt försök att göra en liten partipolitisk poäng av det faktum att denna riksdag trots allt är en demokratisk institution som kräver rejäla behandlingstider för prövning av de förslag som det gäller. I en demokrati får man ta den tid som behövs för att pröva förslagen. Det gäller också Sveriges riksdag.

Anf. 6 LARS WERNER (vpk):

Herr talman! Jag vill bara – eftersom det statsministern sade inte skall stå oemotsagt i protokollet – upprepa att inte alla partigrupper har informerats om behandlingsgången inför det här paketet.

Dessutom vill jag säga att vi nu och framdeles vägrar att skriva motioner i omfattande ämnen på grundval av tidningsuppgifter – hur länge de än varit kända.

Anf. 7 Statsministern THORBJÖRN FÄLLDIN:

Herr talman! Jag vidhåller att huvudgreppet i det ekonomisk-politiska program som redovisas i den här propositionen – alla dess tunga komponenter – har varit känt sedan lång tid.

Beträffande min överraskning: Det är alldeles rätt att jag efter kontakter med Olof Palme har underrättats både muntligt och skriftligt om att socialdemokraterna inte vill acceptera en förkortning av motionstiden. Men det ändrar inte att jag är överraskad. Jag är det mot bakgrund av att det har varit regel här i riksdagen att när man har funnit det nödvändigt att fatta beslut så snabbt som möjligt, så har det alltid gått att enas om detta. Det är inför den nya attityden som jag känner mig överraskad och gav uttryck för detta.

Sedan vill jag bara i all stillsamhet säga till Olof Palme att han lika väl som jag vet att vi inte här i riksdagen kan besluta om åtgärder som det ligger i en annan myndighets hand att besluta om. Vi kan här i riksdagen inte besluta i räntefrågan.

Sedan skall jag inte föra en sakdebatt här och nu. Eftersom man bl. a. från socialdemokratins sida sagt att man inte kunnat gå igenom det här förslaget så att man är beredd att tala om vad man vill göra i stället, är jag litet överraskad över att Olof Palme gav sig in på viss sakdebatt.

Till Olof Palmes historieskrivning för de gångna fem åren vill jag bara foga den kommentaren att den var lika dåligt underbyggd som vid tidigare tillfällen då han försökt skriva historia för de här fem åren.

Nr 3

Tisdagen den
6 oktober 1981

---

*Vid anmälan av
proposition om
vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

Tisdagen den
6 oktober 1981

---

*Vid anmälan av
proposition om
vissa ekonomisk-
politiska åtgärder.
m. m.*

Anf. 8 OLOF PALME (s):

Herr talman! Det är kanske en skillnad mellan att vara överraskad och att spela överraskad. Men rimligen kunde inte herr Fäldin vara överraskad över vårt besked, eftersom vi har gett det vid flerfaldiga tillfällen.

Det går icke att på grundval av knapphändiga stencilers bedöma ett förslag. Här skall man ju beröva pensionärerna åtskilliga miljarder i jämförelse med vad de annars hade fått. Vi vill ha exakta besked; vi vill se precis vad det är som drabbar pensionärerna. Man kan inte säga att när det gäller den här miljonen pensionärer skall vi på fem dagar klara av att pröva hur deras villkor skall vara.

Här föreslås ändringar av regionalpolitiken. Detta betyder mycket för många bygder här i landet. Inte kan man på fem dagar ta ställning till ett helt nytt system för regionalpolitiken. Det är orimliga krav som ni ställer. Denna situation har inte förekommit tidigare. Den här typen av krav har en socialdemokratisk regering aldrig ställt på en opposition. Vi har insett att i en demokrati måste oppositionen ha någorlunda rimliga arbetsmöjligheter. De gånger då vi har föreslagit förkortad motionstid har det gällt sådant som inneburit rena hamstringsrisker.

Visst kan vi diskutera räntepolitik, även om nu bankofullmäktige är ett riksdagens organ. När det talades om förseningar, sade jag att här finns det en åtgärd som borde ha vidtagits för länge sedan och som, om den vidtas, får mycket, mycket snabbare effekt än en sänkning av mervärdeskatten. Därför hör den till diskussionen.

När det så gäller beskrivningen av vad som skett under fem år, behöver jag inte alls ägna mig åt bedömningar. Jag kan bara peka på fakta. Reallönerna har sjunkit med 8–10 %. Industriinvesteringarna ligger på 20–25 % lägre nivå än för fem år sedan. Statens utlandsskuld har ökat från 200 milj. kr. – alltså i stort sett ingenting – till 47 000 eller 48 000 milj. kr. Budgetunderskottet har ökat från 3,7 miljarder kronor till 76 eller 77 miljarder kronor – jag vet inte exakt. Detta är bara rena fakta, vad som har hänt med landets ekonomi under fem år.

Ni skulle förbättra ert budgetunderskott på 57 miljarder kronor dramatiskt genom att höja momsens. Nu, ett år senare, är budgetunderskottet alltså nästan 20 miljarder kronor större än det var när ni skulle förbättra det med den höjda momsens. Något mera eklatant misslyckande är svårt att gräva fram.

Jag behöver alltså inte alls ägna mig åt bedömningar i fråga om de gångna fem åren. Jag behöver bara redovisa "the record", som amerikanerna säger, fakta och siffror, som människor också mer och mer börjat känna i sin vardag.

Det är mot den bakgrunden som jag menar att regeringen kunde vara litet mera ömsint om arbetsformerna i riksdagen och ge riksdagens ledamöter en rejäl chans att pröva dess förslag.

Anf. 9 Statsministern THORBJÖRN FÄLLDIN:

Herr talman! Några bidrag till vad Olof Palme talar om som en faktaredovisning!

Här försöker nu Olof Palme göra ett nummer av att pensionärerna nu skulle få betala det åtgärdsprogram som regeringen föreslår. Ni har sedan valrörelsen 1976 åltat talet om att det bara är socialdemokrater som slår vakt om pensionärernas intressen. Ni har drivit skrämselfpropaganda när det gäller pensionärerna genom alla år. Det finns fakta, Olof Palme, om utvecklingen för pensionärerna under tiden sedan ni lämnade regeringsmakten och fram till nu. Det är fakta som visar att pensionärskollektivet som helhet har haft en positiv utveckling, som visar att de sämst ställda pensionärerna har haft en i jämförelse med andra grupper mycket god ekonomisk utveckling.

Så till alla de siffror om den ekonomiska utvecklingen i Sverige som här anfördes. Det är klart att om man rycker loss de svenska siffrorna och serverar dem för sig, så visar de vilken situation hela världen har levt i som en följd av oljechockerna, som en följd av den internationella strukturomvandlingen.

Se på motsvarande tal för andra väl utvecklade industriländer! Jämför arbetslösheten i de andra industriländerna med den arbetslöshet som vi har här i Sverige! Vid varje internationell jämförelse har Sverige klarat sig bra. Men vi slår oss inte för bröstet av det skälet. Vi säger ifrån i den här propositionen, liksom i regeringsförklaringen tidigare i dag, att den arbetslöshet vi har i Sverige är så hög att vi måste sätta in aktiva åtgärder för att få en bättre situation.

Det säkraste sättet att på sikt trygga sysselsättningen, det säkraste sättet att på sikt trygga det välfärdssamhälle som vi gemensamt har kunnat bygga upp, är att vi åt vårt konkurrensutsatta näringsliv ger en sådan konkurrenssituation att de svenska företagen väl kan hävda sig ute i världen. Det är detta som det här ekonomisk-politiska programmet bygger på.

Genom att göra dessa små bemärkningar vill jag än en gång hävda att den historieskrivning som Olof Palme här gjort icke är korrekt. Jag vill också säga att med den erfarenhet pensionärerna har av utvecklingen under de gångna fem åren skall de inte heller ta det försök till skrämselfpropaganda som Olof Palme nu gör på allvar.

Anf. 10 OLOF PALME (s):

Herr talman! Det var bra att jag fick min historieskrivning i fråga om Sveriges utveckling och Sveriges ekonomi helt bekräftad. Det enda försvar som Thorbjörn Fälldin där hade att komma med var att utomlands är det också illa. Och så är det – det är alldeles korrekt. Det är bara det att när det gäller i stort sett alla tabeller ligger Sverige nu i botten. Det finns inget land som haft en så snabb försämring av sitt budgetunderskott. Det finns inget land som haft en så dålig utveckling av sina industriinvesteringar. Det finns knappast något land som haft en så snabb ökning av sin utlandsupplåning. Av dessa skäl var det bra att jag fick konstaterat att det har blivit sämre för

Nr 3

Tisdagen den
6 oktober 1981

---

*Vid anmälan av
proposition om
vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

Nr 3

Tisdagen den
6 oktober 1981

---

*Vid anmälan av
proposition om
vissa ekonomisk-
politiska åtgärder,
m. m.*

Sverige under de här åren. Och jag tycker precis som Thorbjörn Fälldin att vi bör slå vakt om svensk industri. Det är ju katastrofalt att ha den nedgång av industriinvesteringarna som vi haft i vårt land.

När det gäller pensionärerna är det riktigt – det kunde ju Pensionärernas riksorganisation konstatera – att de faktiskt har fått kompensation för inflationen. Det har varit mycket viktigt för pensionärerna. Men det är ju detta ni skall tulla på nu, och dessutom vill ni försäkra pensionärernas bostadsförhållanden. Allt detta får vi ta upp igen.

Tack vare den värdesäkring som funnits såsom värn för pensionärerna har de kunnat klara sig. Men det är den värdesäkring som nu sätts i fråga. Det får vi anledning att återkomma till, och där tror jag att pensionärerna är till ytterlighet observanta. De är observanta, för det lovades så heligt från centerpartiets sida inför valet att pensionernas värdesäkring, den rör vi inte. Tvärtom – ni skulle förbättra den på olika sätt. Det löftet har ni svikit, och det vet pensionärerna.

Sedan allra sist, herr talman: Det är föga demokratiskt – jag vet det – men det vore ju i vissa avseenden ganska praktiskt, om kammaren även i fortsättningen kunde föra sina förhandlingar utan den moderata gruppens närvaro!

Anf. 11 TALMANNEN:

Sedan statsministern nu meddelat att regeringen inte vidhåller förslaget om kortare motionstid gäller alltså den i riksdagsordningen föreskrivna motionstiden för proposition 30, som nu bordläggs.

2 § Anmälades och bordlades

Propositionerna

1980/81:201 med förslag till ändring i rättegångsbalken m. m.

1981/82:1 om ändring i vapenlagen (1973:1176)

1981/82:2 med förslag till lag om ändring i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling, m. m.

1981/82:3 om anställning av kvinnor som befäl inom det militära försvaret, m. m.

1981/82:4 om omval av kommunala och landstingskommunala nämnder m. m.

1981/82:5 om godkännande av en nordisk språkkonvention

1981/82:6 om upphävande av visst underställningsförfarande m. m. beträffande omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda

1981/82:8 om lag om vård av missbrukare i vissa fall, m. m.

1981/82:9 om hälso- och nykterhetsprovningen i körkortsärenden

1981/82:10 om ändrade avdragsregler för egenavgifter, m. m.

1981/82:11 om lag om ändring i lagen (1977:975) med tulltaxa

1981/82:14 om förändringar av gymnasieskolans utformning m. m.

1981/82:17 med förslag om förlängning av giltighetstiden för vissa stimulansåtgärder inom bostadssektorn

1981/82:18 om godkännande av konvention om fiskesamarbete i Nordostatlanten, m. m.

3 § Anmäldes och bordlades

Redogörelse

1981/82:1 Justitieombudsmännens ämbetsberättelse

4 § Anmäldes och bordlades

Motion

1981/82:1 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av proposition 1980/81:203 om läroplan för den kommunala vuxenutbildningen

5 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 4 juni

1981/82:1 av *Olle Wästberg* i Stockholm (fp) till statsrådet Ulla Tillander om enspråkiga skolor för invandrarbarn:

Den svenska invandringspolitikens målsättning valfrihet och jämlikhet sätts på ett praktiskt svårt prov när det gäller skolundervisning för invandrarbarn.

Sverige bedriver en ambitiös hemspråksundervisning. Viss verksamhet med enspråkiga klasser och daghemsgrupper förekommer också.

Kunskapen i det egna språket och den egna kulturen är helt avgörande både för barnets trygghet och för barnets möjlighet till valfrihet; såväl mellan olika kulturer som mellan att stanna i Sverige eller att senare återvända till föräldrarnas hemland.

Den ökade invandringen framtvingar därför ett ställningstagande också till frågan om enspråkiga skolor. I Sverige finns en estnisk skola samt en tyskspråkig skola. Likaså finns en i huvudsak franskspråkig skola. För de dominerande invandrargrupperna finns dock ingen speciell skolform.

I Finland finns en rad svenskspråkiga skolor för den svenska minoriteten. I Sverige finns dock inte en enda finskspråkig skola. I och med att Artturi Similä-stiftelsen nu ansökt om bidrag för att i Sverige starta en finskspråkig skola, som följer de svenska kursplanerna, ställs frågan på sin spets.

Vilken är regeringens principiella inställning till enspråkiga skolor för invandrarbarn?

Nr 3

Tisdagen den
6 oktober 1981

---

*Meddelande om
interpellationer*

Tisdagen den
6 oktober 1981

*Meddelande om
interpellationer*

1981/82:2 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till industriministern om verksamheten vid Dannemora gruva, m. m.:

Produktionen vid Dannemora gruva i Norduppland skall skäras ner. Det är en del av de besparingar som SSAB anser vara nödvändiga, då det visat sig att företaget går med stora förluster. Det är en utveckling som var lätt att förutspå redan vid bolagsbildningen, då det privata näringslivet fick behålla de bästa bitarna och överlämna de förlustbringande till staten.

Men den vetskapen är nu inte till mycket glädje för de anställda vid Dannemora. Det som nu händer är att man övergår från treskift till tvåskift. Visserligen skall de som blir utan arbete inte avskedas utan samlas upp i något slags pool och hållas sysselsatta under obestämd tid, längst till den 31 mars 1983. Men det viktiga är hur SSAB:s ledning och regeringen tänkt sig framtiden i övrigt för Dannemora. Och det är inte framtiden på lång sikt det gäller i första hand, utan nästa år och tiden närmast därefter.

I den hittills gällande planeringen inom företaget skulle Dannemora visa överskott vid årsskiftet 1982–1983 för att driften skulle fortsätta. Det var den s. k. nådatiden. Enligt senaste besked har den tiden förkortats, och gruvan skall gå med vinst redan vid halvårsskiftet 1982, dvs. om knappt tio månader. Om så inte blir fallet, hotar ytterligare nedskärningar och förmodligen snabb nedläggning av driften. Så som läget är på järnmalmemarknaden f. n. är det mycket små möjligheter att gruvan kan visa vinst inom så kort tid. Om man däremot får det ytterligare halvår på sig som utlovades från början, kan det lyckas.

För ett par år sedan, då det var motsvarande förhållanden och Dannemora låg med stora lager och hotades av driftsinskränkning, förbättrades förhållandena snabbt. Det blev t. o. m. krav på ökad produktion.

Vad som nu behövs för Dannemora är lagerstöd, så att gruvan kan överbrygga förlusterna på driften sista halvåret 1982. Det ger nya möjligheter att hålla gruvan i gång så långt malmen räcker.

Jag vill därför fråga industriministern:

1. Vilka planer har SSAB och industriministern för Dannemorans framtid?
2. Hur bedömer industriministern järnmalmemarknaden efter den 1 juli 1982 och den 1 januari 1983?
3. Är industriministern villig att skjuta till det lagerstöd, kanske 5–6 milj. kr. som Dannemora behöver för att klara driften sista halvåret 1982?

den 2 oktober

1981/82:3 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till statsrådet Karin Ahrländ om verksamheten vid Akademiska sjukhuset i Uppsala:

Regeringen har beslutat att minska budgetramarna för Akademiska sjukhuset i Uppsala med 36 milj. kr. Det drabbar vården på alla nivåer.

Avdelningen för barn- och ungdomspsykiatri hotas av nedläggning. Verksamheten vid vuxenpsykiatri och avdelningarna för hud, thorax och infektion kommer att utsättas för hårda bantningar. Nedsörningarna drabbar direkt Uppsala läns invånare genom att tusentals vård dagar inom dessa viktiga verksamheter försvinner. Men också sjukvårdsregionens patienter från andra län och vård sökande från hela övriga landet som hänvisas till specialisterna på Akademiska sjukhuset kommer att få kännning av regeringens planer och beslut. För de anställda innebär neddragningarna att ungefär 230 tjänster försvinner. Men flera än så drabbas direkt, eftersom vikariat och halvtider gör att antalet tjänster inte direkt svarar mot det antal personer som är beroende av dem. Det är framför allt ungdomar och i synnerhet unga kvinnor som nu får försämrade möjligheter att få och behålla ett arbete.

Olika skäl till neddragningarna har framförts: ibland rent ekonomiska – sparplaner kräver sin tribut inom alla områden –, ibland olika syn på hur sjukvården skall organiseras. Den slutna vården kan skäras ner om det satsas mer på öppen vård via värdecentraler, via husläkare osv. Oavsett vilka ekonomier eller ideologier som ligger bakom, är slutresultatet en försämring av vårdmöjligheterna, i första hand för människorna i Uppsala län och i andra hand för dem som tillhör regionen eller kommer från landet i övrigt. Avdelningar vid Akademiska sjukhuset med dyrbar utrustning, välutbildad och intrimmad personal och överbeläggning kommer nu att stängas, och det är ovisst när de kan öppnas igen. Det har i andra sammanhang i samhällsdebatten talats om att kapitalförstörelse inte kan accepteras. Inte minst från borgerligt håll har det framförts hur viktigt det är att gjorda investeringar kan utnyttjas på ett effektivt och lönsamt sätt. Vilka effektivitets- och lönsamhetsberäkningar ligger till grund för regeringens beslut om neddragningar inom sjukvården i allmänhet och på Akademiska sjukhuset i synnerhet?

Jag vill ställa följande frågor till sjukvårdsministern:

1. Är sjukvårdsministern beredd att ställa upp och ta beslutet om neddragningen av budgeten för Akademiska sjukhuset under omprövning?

2. Anser sjukvårdsministern, i annat fall, att det är försvarligt att stänga avdelningar och avskeda personal när det redan nu förekommer överbeläggning?

3. Vilka är de grundläggande orsakerna till regeringens beslut att minska platserna inom den öppna vården på det sätt som nu sker?

4. Vilket eller vilka råd vill sjukvårdsministern ge till personalen på Akademiska sjukhuset, som nu måste avvisa svåra fall på grund av platsbrist?

5. Vilket eller vilka råd vill sjukvårdsministern ge till de på så sätt avvisade patienterna? Till vilket annat sjukhus kan de vända sig?

6. Vilka åtgärder tänker sjukvårdsministern och regeringen vidta för att skaffa arbeten åt dem som nu avskedas från sjukvården både på Akademiska sjukhuset och på andra håll?

Nr 3

Tisdagen den
6 oktober 1981

Meddelande om interpellationer

1981/82:4 av Nils Hjorth (s) till industriministern om verksamheten vid Dannemora gruva, m. m.:

Den svenska gruvindustrin har under en följd av år brottats med stora svårigheter. Problemen har föranletts av den långt utdragna lågkonjunkturen i världsekonomin, en hårdare konkurrens på Sveriges traditionella marknader från andra malmproducerande länder samt strukturförändringar inom en stålindustri som alltmer övergått till en skrotbaserad metallurgi. Utvecklingen har lett till att en lång rad gruvor i Mellansverige nedlagts. I regel är gruvnäringen den enda industrin av betydelse på gruvorterna, och då samtidigt stålkrisen drabbat omkringliggande bruk har "gruvdöden" fått regionalpolitiska konsekvenser.

Även om det fanns delade meningar om formerna vid bildandet av det nya halvstatliga företaget SSAB 1978, så ställdes en del förhoppningar på den nya ståljätten. I fusionen ingick också ett antal gruvor. Nu blev inte utvecklingen den man hoppats på. De olika perspektivplaner för Svenskt Stål som presenterats har alla mot bakgrunden av de vikande konjunkturerna inneburit en koncentration till vissa verksamhetsområden och produkter med omfattande personalreduceringar till följd. Gruvorna i Blötberget, Håksberg och Stråssa har lagts ned, och för de två återstående gruvorna i Grängesberg och Dannemora är framtiden oviss. Nedläggningen av metallurgin i Domnarvet i början av detta år innebar ett svårt slag för SSAB:s två kvarvarande gruvor. Till detta kom så slopandet av det planerade parallellsinterbandet i Oxelösund, samt den ena masugnen där.

Den 4 mars i år hade den fackliga och politiska arbetarrörelsen i Bergslagen demonstrationer på åtta olika platser under parollen Rädsla basnäringarna, malmen-stålet-skogen. Bl. a. hölls ett möte i Österbybruk med Gruvs ordförande Anders Stendalen som huvudtalare. Stor oro uttalades därvid för utvecklingen på de mellansvenska gruv- och bruksorterna med sin enda dominerande industri. Man krävde statliga insatser för att övervinna krisen. Det som hände var att dagen efter möteskampanjen, den 5 mars, så presenterade SSAB:s styrelse vid ett extra sammanträde i Stockholm en översyn av sin strukturplan. Det genomgående draget i den reviderade planen var minskningar och personalreduceringar. Bl. a. gavs gruvorna i Grängesberg och Dannemora en nådatid på två år för att nå lönsamhet. År 1983 skulle gruvverksamheten omprövas mot de resultat gruvorna då uppnått.

För Grängesberg ljusnade läget något när riksdagen i våras biföll en socialdemokratisk motion med förslag om 30 milj. kr. till uppförande av ett granulverk för slig.

Dannemora har bollats mellan de olika företagsjättarna de senaste åren, vilket inte förbättrat dess situation – tvärtom. Fagersta hade tidigare aktiemajoriteten, och under den tiden gick större delen av malmproduktionen på export. Bolaget sålde Dannemora till Stora Kopparberg 1974. Då blev det andra tongångar. Då skulle malmen så gott som uteslutande användas inom landet och främst då för stålframställning i Domnarvet. De stora

investeringar som tidigare gjorts i utskeppningshamnen Hargshamn med en modern utlastningsanläggning och upplagsplats blev bara till en del utnyttjad i fortsättningen. År 1978 var det dags igen. Då fick Dannemora följa med in i det nystartade Svenskt Stål AB. Sedan gick det som det gick. Den malmbaserade metallurgin i Domnarvet lades ned och Dannemora förlorade ungefär en tredjedel av sina leveranser. Den förväntade ökningen av försäljningen till Oxelösund uteblev också. Det är inte att undra på om företagsledningen och de anställda i Dannemora kände sig lurade.

I samband med överlåtelsen till Stora Kopparberg sade man upp gamla kunder ute i Europa, och det har visat sig svårt att återfå dem. Att den nya bolagsledningen går ut och säger att hur det än blir så kommer inte gruvorna i Dannemora att ha någon längre livslängd, har naturligtvis inte underlättat exportansträngningarna. Tyvärr verkar det som om SSAB:s målsättning är att totalt lägga ned järnmalmshanteringen i Mellansverige. De borde, tycker man, ha ett ansvar även för gruvornas fortbestånd och sysselsättningen på dessa orter.

I mars ålades alltså Dannemora att uppvisa lönsamhet. Nu skall sägas att jämfört med andra enheter inom SSAB har Dannemorans underskott per anställd varit rätt blygsamt. Man har dock lagt fram en handlingsplan för 1980-talet som visar att man genom reduceringar av undersöknings- och förberedande arbeten får en produktionskostnadsnivå som betydligt kommer att understiga de föregående två årens produktionskostnad. Under första halvåret i år har Dannemora gruvor uppnått en produktionskostnad som är 10 kr. lägre per ton produkt än motsvarande period 1980. Enligt gruvans handlingsplan står man även i övrigt väl rustad. Malmförekomsten är god och räcker åtskilliga år framåt. Den nuvarande utfraktsnivån är nyligen tagen i bruk, och övriga investeringar som har gjorts visar att några ytterligare större investeringar ej är nödvändiga för driften förrän efter år 2000. Det betyder att samma låga kostnadsnivå kan bibehållas.

Det kom därför som ett slag i ansiktet när koncernledningens beslut den 26 augusti om ändrad och förkortad nådatid så småningom blev känt vid Dannemora. Styrelsen hade bestämt att nådatiden minskas till mindre än ett år. Obalansen, säger man, mellan Dannemorans kapacitet om ca 600 000 ton per år och nuvarande avsättningsmöjligheter på 300 000–400 000 ton per år består. Produktionen och brytningskostnaderna skall därför snarast minskas i motsvarande grad samt ortdrivning för nya brytningsområden avbrytas. Om ej positivt kassaflöde uppnås senast vid halvårsskiftet 1982 måste gruvdriften läggas ned.

Dannemora har försökt anpassa produktionen efter den minskade efterfrågan.

Sålunda har efter MBL-förhandlingar produktionsnivån sänkts genom att nattskiftet indrogs den 28 september, och företaget har varslat om uppsägning av omkring 45 man. Man har dock en anställningsgaranti fram till den 31 mars 1983, varför andra arbeten skall försöka beredas de friställda. Gruvföretaget har alltså gjort vad det kunnat i den ekonomiskt och avsättningsmässigt besvärliga situationen. Kravet på lönsamhet ligger nu hos

koncernstyrelsen själv, som får intensifiera ansträngningarna att sälja Dannemoras produkter. Malmförsäljningen, som inom parentes är splittrad, ligger inte vid Dannemora utan sköts av SSAB:s gruvors egen marknadsavdelning, Malmexport och firman Possehl i Lübeck. Då Dannemoras produktion är skäligen blygsam i det stora sammanhanget kan man misstänka att Dannemora mer eller mindre blir bortglömt när de stora leveranserna görs upp. Det borde annars finnas utrymme för den specifika Dannemoramalmen, vars kvalitet har haft ett aktat namn inom den europeiska stålindustrin. Malmen är känd för sitt låga innehåll av fosfor och med bl. a. en så värdefull komponent som mangan. Malmen kännetecknas av lämpliga slaggkomponenter, goda sintringsegenskaper samt god hållfasthet hos styckemalmen. Malmen borde därför med något ökad och förbättrad marknadsföring åter kunna säljas till andra länder än Finland, dit nu i stort sett exporten sker. Inom landet går malmen numera i huvudsak till Oxelösund. Även i NJA i Luleå har försök gjorts med Dannemoramalm som komplement till pellets från Malmberget. Man tycker att SSAB i det rådande besvärliga läge man befinner sig i borde kunna utnyttja malmen ifrån de egna gruvorna i större utsträckning, då detta visat sig fördelaktigt, och därigenom slippa köpa mangan och andra tillsatser utifrån.

Av det anförda framgår att Dannemora gruvor är väl rustade för fortsatt drift ännu under många år. Man har anpassat produktionen efter den minskade efterfrågan, och man har uppnått en avsevärt förbättrad produktivitet. Koncernledningen kunde själv, tycker man, bidra med att sänka kostnaderna till gruvdivisionens huvudkontor för Dannemoras del. De fasta kostnaderna blir ändå kännbara då produktionen minskar. Med ökade försäljningsansträngningar på exportmarknaden och till Luleå borde man få avsättning för den produktionsnivå på 450 000 ton som nu planeras. Lagren är visserligen stora och utgör en ekonomisk belastning men borde med föreslagna insatser inte öka. Dannemora bör ges en reell chans att visa lönsamhet och fortsätta sin verksamhet. Ur nationell synpunkt är det också förkastligt att avhända sig en naturresurs av detta slag, som därtill är den enda kvarvarande mangangruvan i Sverige. En nedläggning av Dannemora gruvor vore en katastrof för bygden och hela kommunen.

Situationen för Dannemora skulle avsevärt förbättras om man fick ett statligt lagerstöd på 5–6 milj. kr. för att kompensera ränteförlusterna. En annan åtgärd vore att förlänga den knappt tillmätta nådatid som koncernledningen uppsatt. Det är inte rimligt att sätta gränsen vid halvårsskiftet 1982.

Det bör i sammanhanget framhållas att omkring 55 % av produktionskostnaderna hänför sig till första halvåret men bara 35 % av årsinkomsterna. Man är också från de anställdas sida rädd för att SSAB-ledningen avser att förkorta även den utlovade anställningsgarantin, som utgår den 31 mars 1983. Detta skulle i så fall ytterligare försvåra läget. En översyn borde också göras för att man skall få en effektivare försäljningsorganisation för malmprodukterna, så att inte de små gruvorna blir missgynnade.

För dem som blir övertaliga vid gruvan räcker det inte med en

---

*Meddelande om
interpellationer*

anställningsgaranti fram till i mars 1983, utan nya sysselsättningar måste beredas dem. Det är inte lätt i ett område som Norduppland, som under senare år upplevt långtgående kriser inom stål-, trä- och textilindustrin. Ytterligare nedskärningar kan bli aktuella vid de norduppländska bruken. Därför borde nya arbetstillfällen åstadkommas som komplement till den tunga industrin och som ersättning för de jobb som försvinner. Vid SSAB:s övriga verksamhetsområden har man gjort försök med startandet av Dalainvest, Oxelöinvest och Nordinvest i Luleå, som kunnat ordna andra sysselsättningar. Behovet av en liknande satsning i Norduppland framstår som nödvändig också med tanke på den stora arbetsstyrka som redan nästa år blir friställd genom nedtrappningen i Forsmark. Ett Nordupplandinvest kanske vore lösningen på sikt för norra Uppland. Härtill behövs statlig medverkan och ett positivt intresse från SSAB:s och eventuellt andra företags sida.

Mot den anförda bakgrunden får jag ställa följande frågor till industriministern:

Vilka åtgärder anser industriministern är viktiga för att Dannemora gruvor skall kunna klara sig ur krisen?

Är industriministern beredd att medverka till statliga insatser för att Dannemora gruvor skall klara sig över den nuvarande krisen och fortleva som gruvföretag?

Hur ser industriministern på framtiden för järnmalmgruvorna i Mellansverige?

Hur bedömer industriministern utsikterna för bildandet av ett Nordupplandinvest för att tillskapa nya sysselsättningar för dem som blir övertaliga inom främst gruv- och stålindustrin i norra Uppland?

den 5 oktober

1981/82:5 av *Eivor Marklund* (vpk) till industriministern om ett program för Norrbottens industriella utveckling:

Återigen aktiverar sig förespråkarna för att lösningen på det s. k. Norrbottensproblemet ligger i att människorna flyttas därifrån. Det flyttningsmotstånd som utvecklats under senare år, och som bottnar i norrbottningarnas medvetenhet och ökande kunskap om länets resurser och möjligheter, anses bland dessa flytlassivrare ha tagit "rent besinningslösa former". Mot bakgrund av de rapporter som nu presenteras av länsarbetsnämnder i andra delar av landet torde det snarare vara ett uttryck för besinning när såväl unga som äldre norrbottningar nu vägrar att flytta till arbetslöshet på annan ort och i stället kräver insatser för industriell utveckling i det egna länet.

I Norrbotten var i augusti i år 9 745 människor öppet arbetslösa. Detta är ett makabert rekord, som dessutom med all säkerhet kommer att slås under vintermånaderna. Till detta kommer att SSAB i augusti beslutat om nedskärningar i produktionen vid NJA, vilket för med sig att masugn 1,

sträng 3, och troligen också finvalsverket stängs. Följden blir att tusentalet arbeten försvinner vid NJA. I praktiken betyder det, med alla följdverkningar, att ca 3 000 arbetstillfällen försvinner i Norrbottens kustregion. I förlängningen hotas dessutom Malmbergsgruvan direkt av SSAB:s beslut, liksom de arbetstillfällen som nu finns vid malmbanans södra omlopp. Detta innebär att ytterligare ett par tusen arbeten försvinner från Norrbotten.

Denna utveckling står i skriande kontrast till det enhälliga beslut som riksdagen tog om att 2 000 nya arbetstillfällen skulle skapas enbart i Luleå som kompensation för fördröjningen av Stålverk 80. Industriminister Åslings senare löfte om att 10 miljarder kronor skulle sättas in för utveckling av Norrbottens näringsliv har inte heller infriats.

Vänsterpartiet kommunisterna har fört fram flera konkreta handlingsmöjligheter, bl. a. i motioner till riksdagen. Vi har där anfört olika utvecklingsbetingelser, t. ex.:

- länets förutsättningar i form av naturresurser och kunnig arbetskraft,
- kunnandet och den utvecklade tekniken inom länets företag och areella näringar,
- viljan att mobilisera krafterna för länets framtid, manifesterad i bl. a. realistiska utvecklingsplaner från såväl politiska som fackliga organisationer.

Norrbotten är inte något "tärande" län. Norrbotten är inte något "socialfall". Men Norrbotten dras alltjämt, trots sina goda förutsättningar, med en industriell underutveckling. Det är nödvändigt att konkret ta itu med att besvara frågan om vad som är orsaken till detta. I svaret och i undanröjandet av dessa orsaker finns lösningen på det som nu kallas Norrbottensproblemet. Lösningen borde vara av intresse för alla delar av landet, eftersom det otvivelaktigt är så, att Norrbotten ligger före åtminstone i det avseendet att det är där som effekterna av den hittills förda regionalpolitiken, missgreppen i trafik- och jordbrukspolitikerna konkret kan studeras.

Vpk-Norrbotten fortsätter sitt arbete med att ta fram konkreta förslag till åtgärder. Under våren har utarbetats ett program för skogsbruket och skogsindustrin i länet. I detta pekas bl. a. på vikten av att satsningarna på skogsvården ökas radikalt. I dag kan noteras en stark eftersläpning på skogsvårdens område. Detta är ett hinder för både en volymökning och en kvalitetshöjning i virkesproduktionen. Kortsiktigt företagsekonomiskt tänkande är i dag ett hinder för ett rationellt skogsbruk.

Det är vpk:s mening att statsmakterna omedelbart bör upprätta ett program för rationell skogsvård, i första hand på de statsägda skogsarealerna.

I Norrbotten har under senare tid diskussionen blivit allt livligare om vad framtida fynd av gas utanför den nordnorska kusten kan komma att betyda för länet. Flera konkreta förslag har också framförts om hur gas skulle kunna användas i industriellt syfte i Norrbotten. Tillverkning av järnsvamp är det förslag som diskuterats flitigast. Hittills har denna diskussion haft en viss slagsida. Det har enbart talats om att Norrbotten skall få tillgång till norsk

gas, men Norge har inte erbjudits något i gengäld, trots att det finns goda möjligheter till ett gynnsamt utbyte.

Det energiavtal som slöts den 25 mars 1981 mellan den svenska och den norska regeringen visar hur det kan gå till. Avtalet innebär bl. a. att svensk elkraft skall säljas till Norge i utbyte mot norsk olja, detta beroende på det elkraftsöverskott som finns i Sverige. Avtalet är ett konkret exempel på de stora möjligheter till samarbete som finns mellan de nordiska länderna.

Det aktuella avtalet är inriktat på att elkraftsöverföringen skall ske i Syd- och Mellansverige. Det som vore det mer naturliga är en överföring till Nordnorge från Norrbotten. Det finns goda skäl för detta. Medan elkraftsproduktionen i Sverige till största delen är förlagd till den norra landsdelen är förhållandet det motsatta i Norge. Detta beror bl. a. på de stora tekniska problem som en vattenkraftsutbyggnad i Nordnorge medför.

En överföring direkt från Norrbotten till norra Norge vore en förnuftig lösning för båda länderna och skulle för Norges del dessutom innebära att en utbyggnad av Altaelva bleve onödig. Ett avtal i denna riktning skulle innebära att de två grannregionerna, som båda lider av stor arbetslöshet, industriell underutveckling m. m., skulle ges möjlighet till givande utveckling genom utbyte av resurser.

Vårens energiavtal gäller inte enbart försäljning av olja och elkraft. I avtalet sägs också att parterna skall "uppmuntra, främja och underlätta utvecklingen och styrkan av de ekonomiska förbindelserna mellan de två staterna, särskilt på industri- och energiområdet". Denna del av avtalet är av så generell karaktär att det borde kunna tillämpas också på de båda nordliga delarna av Norge och Sverige.

Mot bakgrund av den katastrofala utvecklingen i Norrbottens näringsliv den senaste tiden vill jag med hänvisning till det anförda ställa följande frågor till industriministern:

1. Är industriministern nu beredd att förorda ett program för Norrbottens industriella utveckling?
2. Är industriministern beredd medverka till att en beredskapsplan för en radikalt förbättrad skogsvård upprättas samt att beredskapsmedel ställs till förfogande för en sådan plans genomförande?
3. Avser industriministern att vidta åtgärder för att få till stånd ett industriellt och energipolitiskt samarbete mellan de nordliga delarna av Sverige och Norge?

den 6 oktober

1981/82:6 av *Börje Nilsson* (s) till arbetsmarknadsministern om åtgärder för att förbättra sysselsättningen i Kristianstads län:

En dramatisk försämring av arbetsmarknadsläget har skett i Kristianstads län under det senaste året. Inte under hela efterkrigstiden har så många människor gått utan jobb som just nu. Någon ljusning kan inte skönjas.

tvärtom kommer enligt alla prognoser läget att förvärras på arbetsmarknaden.

Enligt rapport från länsarbetsnämnden den 23 september var 5 158 personer utan jobb. Det innebär att antalet arbetslösa i förhållande till i fjol har ökat med 100 %. Därtill kommer att lediga platser minskat kraftigt – från 1 400 i juli 1980 till 488 i augusti 1981. Särskilt svår är arbetsmarknaden för kvinnor och ungdomar. Antalet arbetsökande ungdomar under 25 år utan jobb uppgår till 2 446. Ungdomsarbetslösheten är ett av våra allvarligaste samhällsproblem, som absolut måste prioriteras i den politiska verksamheten.

Arbetslösheten i Kristianstads län är jämfört med riksgenomsnittet mycket hög, vilket belyses av följande sammanställning:

	1 kv. 80	1 kv. 81	2 kv. 81	juli 81
Kristianstads län	1,6 %	2,6 %	2,8 %	4,1 %
Malmöhus län	1,8 %	2,6 %	2,4 %	2,4 %
Blekinge län	1,4 %	2,4 %	1,4 %	2,9 %
Riket	2,0 %	2,4 %	2,0 %	2,3 %

Endast två län hade högre arbetslöshet i juli 1981 än Kristianstads län, nämligen Norrbottens län (6,0 %) och Västernorrlands län (4,4 %).

Den allvarliga arbetsmarknadssituationen i länet framgår också av antalet utfärdade varsel om uppsägning. Dessa uppgick under första halvåret i år till 1 900 mot 900 samma tid i fjol. Antalet varsel i förhållande till totala antalet sysselsatta uppgick under våren 1981 till 1,4 %, medan genomsnittet för riket var 0,6 %.

Den uppkomna situationen på länets arbetsmarknad sammanhänger bl. a. med den starka nedgången i byggnads- och anläggningsverksamhet. Omkring en fjärdedel av alla industrisysselsatta i länet är verksamma inom byggnadsämnesindustrin. I t. ex. Bromölla kommun har AB Iföverken 25 000 toalettstolar på lager, vilket motsvarar ett års produktion. Tarkett i Hanaskog drar ner parketttillverkningen, Rockwool i Hässleholm, som tillverkar isoleringsmaterial, minskar också produktionen. Även möbelindustrin, som har jämförelsevis stor betydelse i länet, är starkt beroende av byggandet.

Planer på ytterligare neddragningar kan förvärra arbetsmarknadsläget ytterligare. Vad händer t. ex. med P 2 i Hässleholm, finpappersbruket i Klippan, Karpalunds sockerbruk utanför Kristianstad? Redan nu bör statsmakterna ingripa för att bevara dessa arbetsplatser.

Vi kan konstatera att företagsledningarna vid flera av de företag som lagts ned eller gjort inskränkningar i sin verksamhet är belägna utanför länet och i vissa fall i utlandet. Detta gäller t. ex. Nya Broby industrier, där pappers- och massatillverkningen lagts ned, ABU i Örkelljunga och Torrbatterifabriken i Ängelholm, som avvecklas. Trots hård och långvarig kamp från de anställdas sida lägger Södra Skogsägarna ner Östanå bruk, vilket innebär att den enda

arbetsplatsen på orten försvinner. Företagsledningarnas stationering utanför länet har negativt påverkat intresset att vidmakthålla sysselsättningen i Kristianstads län. Ett system med länsvisa löntagarfonder bör därför vara ett viktigt instrument för att slå vakt om näringslivet och skapa nya jobb i länets alla delar.

De sysselsättningsstörningar som nu drabbar Kristianstads län är ytterst allvarliga. Nedrustningen av industrikapaciteten slår mycket hårt mot flera kommuner. Värst utsatta är Osby, Östra Göinge, Bromölla, Åstorp och Hässleholm. Arbetslösheten i Osby kommun kan under vintern komma att uppgå till närmare 10 %.

Det måste vara slöseri med personella och ekonomiska resurser att låta människor gå utan jobb. Utgångspunkten för regeringens politik måste vara att ta vara på alla människors vilja till arbete. Varje dröjsmål med nödvändiga beslut försvårar möjligheterna att klara den svåra situationen under vintern. Snabba och effektiva åtgärder måste därför sättas in från regeringens sida. De medel som hitintills har tilldelats länet räcker definitivt inte.

Med hänvisning till vad jag här anfört ställer jag följande fråga till arbetsmarknadsministern:

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att förbättra sysselsättningsläget i Kristianstads län i allmänhet och speciellt för de anställda i byggnadsämnesindustrin?

1981/82:7 av *Jörn Svensson* (vpk) till industriministern om tekopolitiken:

Den inre och yttre upplösningen av den svenska textilnärings är nu allmän. Basen för dess tillvaro har på kort tid drastiskt reducerats. Tekokrisens omfattning och karaktär är välkända och behöver inte ytterligare beskrivas i denna interpellation. Detsamma gäller de uppgifter om diverse finansiella manipulationer vilka cirkulerar sedan någon tid.

Den statliga tekopolitikens hållpunkter och "mål" saknar i dag varje relevans. 1978 års riksdagsbeslut är redan överspelat; det har ingen anknytning till den verkliga situationen.

Regeringen har dock inte tillgånagett någon annan hållpunkt för sin tekopolitik. Tekoindustrins kris fortskrider nu i ett totalt politiskt tomrum – regeringen förhåller sig över huvud inte på något sätt till den.

Problematiken rör sig i huvudsak kring två kärnpunkter.

För det första: Är det en försvarlig form av frihandel att en hel produktionskedja i ett framskridet industrilands ekonomi kan få slås ut? Är inte en god frihandelspolitik fullt förenlig med att en nation till åtminstone 30 eller 40 % kan klä sig själv? Är det multinationella kapitalets sätt att fördela och bedriva tekoproduktion något man alltid måste underkasta sig?

För det andra: Vilka möjligheter finns för en förnyelse av svensk tekotillverkning? Är uttunningen av produkterna den enda vägen att förmera kapital genom textil produktion? Eller visar de idéer vilka framförs av vissa grupper tekoarbetare på en möjlig kvalitativt annorlunda utveck-

Nr 3

Tisdagen den
6 oktober 1981

---

*Meddelande om
interpellationer*

Tisdagen den
6 oktober 1981

---

*Meddelande om
interpellationer*

lingslinje, såväl i produkt- som i teknik- och materialhänseende?

Mot nu beskrivna bakgrund får jag ställa följande frågor till industriministern:

1. Vilken är egentligen regeringens teknopolitik?
2. Hur vill regeringen bedöma de i den anförda texten berörda frågorna?

1981/82:8 av *Rune Torwald* (c) till bostadsministern om åtgärder för att förhindra icke seriösa fastighetsförvärv:

I juni månad i år blev det uppenbart i massmedia, att ett företag med namnet Göta Finans AB lyckats förvärva ett antal hyresfastigheter i Göteborg under, med förlov sagt, anmärkningsvärda former. När bubblan brast tvingades företaget gå i konkurs. Konkursförvaltaren och massmedia har klarlagt bl. a. att Göta Finans AB synes vara ett dotterföretag till SKAB Byggnads AB samt att bolaget haft ett stort antal egna dotterföretag, exempelvis Finans Invest AB, Bohusprojekt AB och Bygge och Bo AB. Ännu har ju härvan inte helt kunnat klarläggas, varför varken de ekonomiska konsekvenserna eller frågan om eventuellt brott ännu kan redovisas. Så mycket är dock klart som att inblandade bolag lyckats förvärva ett stort antal hyresfastigheter liksom jordbruks- och fritidsfastigheter.

Det finns några punkter där jag finner det vara av intresse för riksdagen att bostadsministern redan nu får tillfälle att redovisa sin syn på vilka eventuella åtgärder som kan vara påkallade. Jag vill här bara ge exempel på några av dessa frågeställningar:

Förbättrat informationsutbyte kommunerna emellan när det gäller upptäckter av fastighetsförvärv och fastighetsförvaltning av icke-seriöst slag.

Handeln med lotter i kommanditibolag ger skrupelfria fastighetsägare möjlighet att förhindra aktuella myndigheters insyn.

Kan systemet för opartisk värdering av fastigheter för erforderlig belåning förbättras för undvikande av uppenbar övervärdering av fastighet, något som i sin tur kan leda till stigande fastighetspriser generellt sett och därmed även höjda hyror?

Med hänvisning till här angivna skäl ber jag om kammarens tillstånd att till bostadsministern rikta följande fråga:

Vill statsrådet redovisa vilka åtgärder regeringen överväger för att i framtiden söka eliminera möjligheterna till icke-seriösa fastighetsförvärv?

1981/82:9 av *Bertil Jonasson* (c) till arbetsmarknadsministern om utbildning för skogsrojning:

Ett viktigt led i regeringens ekonomiska politik är att snabbt få till stånd åtgärder för att på såväl kort som lång sikt trygga virkesbehovet i skogsindustrin. Från sysselsättningssynpunkt finns inom skogsnäringen en lång rad angelägna arbetsuppgifter, som i detta sammanhang måste utföras.

Bekämpningen av lövsly är en av de mera centrala uppgifterna i

skogsvården. Regeringen har aviserat att man avser att lägga fram en proposition, innebärande förbud mot kemisk bekämpning. Denna inriktning innebär att ett stort tillskott av arbetstillfällen är nödvändigt i de glesbygder där arbetslöshetsproblemen nu är mycket stora. Inte minst Värmland är ett exempel på ett sådant område.

För att den manuella röjningen snabbt skall komma till stånd och få den omfattning som är nödvändig från såväl sysselsättningsmässiga som skogsvårdande utgångspunkter fordras att utbildningsinsatser för de arbetslösa i detta hänseende snarast kan göras.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till arbetsmarknadsministern få ställa följande fråga:

Har arbetsmarknadsministern för avsikt vidta åtgärder för att snabbt få till stånd utbildning för röjning i skogen?

1981/82:10 av *Sivert Andersson* (s) till industriministern om svenska företags försäljning på hemmamarknaden:

I samband med behandlingen av exportfrämjande åtgärder (prop. 1980/81:130) behandlades en motion av Jan Bergqvist m. fl. som tog upp frågan om den s. k. hemmamatchningen. I motionen varnades för att vissa regler skulle leda till direkta försämringar jämfört med vad som gällt tidigare.

Dels gällde det kravet på att offerter under 50 milj. kr. måste utgöra minst 10 % av företagets årsomsättning.

Dels gällde det att subventionsnivån låses till högst 3 % av räntan.

Genom de nya reglerna hotas nu en rad företags försäljning på den svenska hemmamarknaden. Oroande rapporter strömmar in från företag som mist order beroende på en överväldigande kreditkonkurrens från utländska företag.

Sverige står nu inför en period där investeringar av betydande omfattning måste göras bl. a. på energiområdet. Det finns en risk att en stor del av dessa leveranser hamnar hos utländska leverantörer som kan erbjuda subventionerade leverantörskrediter.

Avsikten att regeringen skall ompröva systemet med hemmamatchningen framgår av utskottets betänkande från behandlingen i våras. Vidare uttalades att om kravet på offertbelopp om minst 10 % av årsomsättningen innebär väsentliga problem vid prövningen av olika stödärenden, utgår utskottet ifrån att regeringen återkommer med förslag till förändringar. Redan under vårens riksdagsdebatt framkom att bl. a. 10-procentsregeln hade skapat problem för svensk industri. Ytterligare rapporter om svårigheter har senare kommit fram, varför åtgärder synes ofrånkomliga.

Jag vill därför fråga industriministern:

Avser statsrådet att återkomma till riksdagen med förslag om ändrade regler för den s. k. hemmamatchningen?

Nr 3

Tisdagen den
6 oktober 1981

*Meddelande om
interpellationer*

1981/82:11 av *Sivert Andersson* (s) till arbetsmarknadsministern om användningen av asbest:

Tillgängliga undersökningar har givit slutgiltiga bevis på att exponering för asbestfibrer orsakar cancer och asbestos hos människan.

Detta har lett fram till att nästan all användning av asbest har förbjudits. På kort tid sjönk importen av rå asbest från 15 000 ton till 1 000 ton. Det innebär en glädjande minskning av asbestanvändningen.

Ett produktområde där asbest fortfarande används är bromsband och liknande – detta trots att det numera finns alternativ till dessa produkter som har provats av flera användare och visat sig hålla måttet som ersättningsmaterial. De säljs också helt öppet och finns för personbilar, bussar, lastvagnar, motorcyklar och mopeder och som friktionsmaterial för industriella ändamål. Ändå domineras marknaden av bromsbelägg innehållande asbest.

Med anledning av de nya möjligheter som finns att mäta antalet asbestfibrer i luften och de klart uttalade hälsorisker som de mycket små asbestfibrerna anses utgöra vill jag fråga arbetsmarknadsministern:

Kommer statsrådet att vidta åtgärder mot asbest så att den kvarvarande användningen i Sverige kommer att upphöra?

1981/82:12 av *Stina Andersson* (c) till statsrådet Karin Ahrland om behovet av apoteksservice i Stockholms skärgård:

Enligt beslut av styrelsen i Apoteksbolaget AB skall apoteket i Dalarö läggas ner den 12 september 1981.

Detta är ett beklagligt beslut för de människor som bor i berört område i skärgården. Apoteket är beläget i Haninge kommun, och Haninge kommun har genom sin vid varje tidpunkt sedan 1976 sittande kommunstyrelseordförande på det bestämdaste tagit avstånd från en nedläggning av apoteket i Dalarö med bl. a. följande motiveringar:

att Dalarö är en central serviceort för hela södra skärgården,

att Dalarö beräknas genomgå en viss expansion för att kunna bibehålla dagens redan blygsamma servicenivå,

att en minskning av nuvarande servicenivå inte på något sätt kan accepteras,

att Apoteksbolaget såsom statligt bolag måste ta sitt ansvar för att Dalarö apotek kan kvarstå.

Stockholms läns landstings förvaltningsutskott beslutade den 8 september 1981 i anledning av inkommen skrivelse till förvaltningsutskottet att tillskriva Apoteksbolaget med hemställan att Apoteksbolaget omprövar beslutet om nedläggning av Dalarö apotek.

Stockholms läns landsting har på olika sätt hårt engagerat sig för att bevara skärgården levande, dvs. för att skärgården skall ha en bofast befolkning och sysselsättningstillfällen. En förutsättning för fast boende är att den sociala servicen av olika slag är tillfredsställande.

Med anledning av det anförda önskar jag ställa följande fråga till sjukvårdsministern:

Vad kan göras för att behålla den angelägna service som apoteket i Dalarö utgör?

1981/82:13 av *Sten-Ove Sundström* (s) till industriministern om SSAB:s verksamhet i Luleå:

När Svenskt Stål AB bildades 1978 antogs en strukturplan för företagets strukturering. Därmed fastställdes en utveckling för handelsstålsverken i Oxelösund, Borlänge och Luleå. De anställdas fackliga organisationer ställde sig bakom strukturplanen.

I företagets strukturering ingick ett utbyte av produkter samt viss produktionsutrustning i syfte att uppnå lönsamhet på företagets produkter och säkra sysselsättningen.

Vissa delar av strukturplanen har fullföljts, medan andra viktiga delar om investeringsbeslut ställts på framtiden. För SSAB i Luleå har strukturplanen följts i de delar som förutsätter nedläggning och överflyttning av produktionsutrustning till andra stålorter. Viktiga beslut som gäller investeringar i valsverken – utbyggnad av finvalsverket och komplettering av universalverk för rälstillverkning – etc. har inte kommit till stånd. De intentioner om att skapa ett metallurgiskt centrum i Luleå som planen innehöll har inte fullföljts.

Följden av dessa avvikelser från den antagna strukturplanen har blivit över 1 000 arbetstillfällen färre vid järnverket i Luleå.

Under augusti månad beslutade SSAB:s styrelse att upprätta ett nytt s. k. handlingsprogram. I detta förslag dras både den metallurgiska produktionen och valsverksproduktionen ner i Luleå. Målet sägs vara att öka produktiviteten i företaget. Mycket talar dock för att de föreslagna produktionsinskränkningarna i stället kommer att försämra produktiviteten genom den obalans i produktionen som blir effekten, om en masugn tas ur drift och en stränggjutning ställs av. Det nya s. k. handlingsprogrammet innebär att ytterligare över 1 000 arbetstillfällen försvinner från järnverket i Luleå, detta i en region som har landets högsta arbetslöshet. I Norrbotten finns det 23 arbetssökande på varje ledigt arbetstillfälle.

Ett genomförande av det nya handlingsprogrammet medför risk för att underminera förutsättningarna för en stål- och gruvhantering i Norrbotten, med alla konsekvenser detta för med sig för sysselsättningen. Det finns också risk för att det nuvarande järnverket blir ett ämnesverk med mycket begränsad förädling.

För att klara en höjd produktivitet och en förbättrad lönsamhet vid SSAB krävs för Luleås del en jämn produktion med bägge masugnarna i drift, stränggjutning 3 i produktion samt nödvändiga investeringar i ett utbyggt finvalsverk och insatser för rälproduktion.

Med anledning av det anförda ber jag att till industriministern få ställa följande frågor:

1. Är industriministern beredd att vidta åtgärder för att den av SSAB antagna strukturplanen vad avser Luleås utveckling fullföljs?

2. Vilka åtgärder tänker statsrådet vidta för att riksdagens beslut om ett metallurgiskt centrum till Luleå förverkligas?

1981/82:14 av *Lars Werner* (vpk) till utrikesministern om en nordisk kärnvapenfri zon:

Kapprustningen och särskilt kärnvapenupprustningen oroar människor världen över, och kravet på nedrustning växer i styrka. I Norden kommer detta bl. a. till uttryck i det starka stödet för förslaget om en kärnvapenfri zon. Nordens fackliga organisationer, socialdemokrater, kommunister och centerpartister stödjer aktivt förslaget. Nordens freds- och kvinnoorganisationer bedriver en namninsamling för förslaget. De nordiska statsministrarna har uttalat stöd för förslaget. Och förslaget stod i centrum för den uppmärksammade fredsmarschen från Köpenhamn till Paris i somras.

Den 3 juni i år uttalade en helt enig riksdag att Sverige skall verka för en nordisk kärnvapenfri zon, som ett led i det nödvändiga arbetet för ett kärnvapenfritt Europa och för förbud mot kärnvapen. Riksdagen ålade därför regeringen att ta initiativ till inrättandet av en zon.

Inrättandet av en zon förutsätter att de nordiska länderna kommer överens om förslaget och att de gemensamt avkräver kärnvapenmakterna s. k. säkerhetsgarantier.

Frågan var nyligen, för första gången, föremål för konkreta diskussioner vid de nordiska utrikesministrarnas möte i Köpenhamn. Mötet kunde inte enas om en gemensam inställning. I den kortfattade slutkommunikén omnämns bara att ministrarna informerat varandra om resp. lands synpunkter och att arbetet skall fortsätta.

Efter riksdagens beslut har viktiga klargöranden gjorts av de två stormakterna om inställningen till en zon och viljan att avge säkerhetsgarantier. Den 26 juni i år förklarade Sovjetunionens statschef Bresjnev att man är redo att avge säkerhetsgarantier till länderna i en nordisk zon och att diskutera "vissa andra åtgärder" i anslutning till frågan. Den 15 juli i år förklarade den amerikanske utrikesministern Haig att USA har starka invändningar mot förslaget. Hans uttalande var dock förhållandevis försiktigt, och det vittnade om insikt om den växande opinionen för en nordisk zon och för kärnvapenedrustning i Europa.

Riksdagens eniga beslut om en zon har i efterhand blivit ifrågasatt, dels av enskilda moderater, dels av vissa högt uppsatta regeringstjänstemän. Det görs bl. a. gällande att en zon är "orealitisk" och att den "äventyrar" den svenska neutraliteten och säkerheten.

Regeringens och utrikesministerns hittillsvarande tystnad och passivitet är mot denna bakgrund illavarslande och oförsvarlig. Vpk har bl. a. därför föreslagit tillsättandet av en fempartikommission med utrikesministern som ordförande.

Det finns i dag över 10 000 kärnvapen i Europa. Europa kan läggas i aska

och ruiner många gånger om – ändå förestår nu en ytterligare kärnvapenupprustning. Det är nödvändigt att förhindra en fortsatt kärnvapenupprustning och få till stånd överenskommelser om minskning av kärnvapenarsenalen i både öst och väst.

Inför de kommande nedrustningsförhandlingarna mellan USA och Sovjetunionen är det angeläget att den internationella opinionen mobiliseras för långtgående krav om nedrustning. Det är också angeläget att arbetet för en kärnvapenfri zon intensifieras, så som riksdagen beslutat, för att dra Norden ur kärnvapenstrategin och för att göra Europa och hela världen fri från kärnvapen.

Jag vill ställa följande frågor till utrikesministern:

1. Hur avser regeringen att fullfölja riksdagens uppdrag att ta konkreta initiativ för inrättandet av en zon? Vilka initiativ planeras?
2. Är regeringen beredd att tillsätta en fempartikommission?
3. Vilka initiativ planeras för att åstadkomma en gemensam nordisk linje?
4. Hur ser regeringen på Islands, Färöarnas och Grönlands situation i sammanhanget?
5. Hur har regeringen reagerat på uppgifterna om att högt uppsatta regeringstjänstemän motarbetar riksdagens beslut om en nordisk zon?

1981/82:15 av Karin Nordlander (vpk) till jordbruksministern om livsmedelspriserna:

Inflationstakten i Sverige är sedan många år mycket hög. Från 1976 till nu har konsumentpriserna stigit totalt med över 75 %. Livsmedelspriserna har ökat med över 88 % under samma period och priserna på de subventionerade baslivsmedlen med hela 92.5 %. Det är framför allt under de senaste åren, 1980–1981, som de subventionerade baslivsmedlens priser skjutit i höjden betydligt kraftigare än övriga priser. Detta är till mycket stor del en följd av den förda regeringspolitiken.

De starkt ökade matpriserna kan illustreras med bl. a. följande exempel: I oktober 1974 kostade två burkar köttsoffa 8:60, medan de i oktober i år kostar 21:10. Tre burkar ärtsoppa kostade 11:70 i oktober 1974, nu kostar de 24:93. Tre burkar tonfisk kunde man 1974 köpa för 7:95, nu kostar de 29:25, osv.

Matprisökningarna och speciellt höjningarna av priserna på baslivsmedlen slår särskilt hårt mot de många som har låga inkomster eller stora hushåll och därför använder en stor del av sina inkomster till livsmedel. Resultatet har blivit en genomsnittligt försämrad kosthållning för dessa grupper. De chockartade matprisökningarna är således en klassfråga – de slår hårdast mot de mest utsatta i samhället.

Denna utveckling måste brytas. Matpriserna måste hållas nere. Det finns också möjligheter att göra det: Momseffekten på livsmedel, speciellt på baslivsmedel, grönsaker och fisk kan helt slopas. Ett effektivt prisstopp bör införas och gälla t. v.

Nr 3

Tisdagen den
6 oktober 1981

---

*Meddelande om
interpellationer*

Tisdagen den
6 oktober 1981

---

*Meddelande om
interpellationer*

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga jordbruksministern:

1. Hur bedömer regeringen utvecklingen av matpriserna under det närmaste året?
2. Vad avser regeringen att göra för att nedbringa matprisstegringarna?

1981/82:16 av *Evert Svensson* (s) till statsrådet Ulla Tillander om åtgärder för att stärka religionsundervisningen i skolan:

Statsrådet Ulla Tillander har i sommar uttalat att religionskunskapen och kristendomsundervisningen måste få tillbaka sin ställning i den svenska skolan. Skolan måste föra vidare det kristna arvet, anförde hon vidare. Dessutom har statsrådet hänvisat till den nya bibelöversättningen och ansett att den självfallet måste användas i den svenska skolan.

Frågan om religionsundervisningen har vid flera tillfällen varit uppe till diskussion i riksdagen. Senast skedde det 1979 när riksdagen antog riktlinjerna för den nya läroplanen (riksdagsdebatt den 5 juni 1979), som sedermera fastställdes av regeringen. Det rådde enighet i riksdagen om läroplanens utformning i denna del.

I en motion (1978/79:2635) med anledning av regeringens proposition framhöll Bertil Zachrisson och jag bl. a. att religionsämnet "ges en rättmätig del av den tilldelade tiden och ett innehåll som angetts i motionen". I motionen framhöll vi följande riktlinjer för ämnet:

"Vår allmänna inställning är att religionen är en del av vår mänskliga tillvaro. Den berör oss i olika former och påverkar oss som individer och samhällsvarelser. Religionen är också en faktor som påverkar samhället, negativt och positivt. Vidare är religionen en del av vår kultur. Inte minst en del av den senaste tidens litteratur visar detta. Historien är full av exempel på hur religionen påverkat människorna och människans sätt att tänka och handla.

Här finns alltså en historia som måste göras levande för dagens skolungdom och ett arv att förvalta. Men här finns också en kunskap om nästakärlek och rättvisa som syftar framåt till morgondagens samhälle.

Denna allmänna och övergripande syn leder oss till att religionsämnet bör – som bl. a. Sveriges Kristna Ungdomsråd förordat – integreras och behandlas tillsammans med andra samhällsorienterande ämnen. Det kan vara frestande att kräva kristendomskunskapen tillbaka på skolschemat som särskilt ämne, därför att religionsämnet i viss utsträckning blivit tillbakasett på grund av en del lärares ointresse och brist på utbildning. När vi ändå hävdar att ämnet bör integreras beror det på vår övergripande syn att religionen utgör en del av människans livsinnehåll och att den inte kan eller bör isoleras i ett särskilt hörn av tillvaron.

Det bör vara möjligt att ge sådana anvisningar i läroplanen att religionsämnet kommer att ingå en väsentlig och rättmätig del av den tilldelade tiden inom ramen för samhällsorienteringen. En viktig fråga är vidare hur lärarutbildningen sker i detta avseende.

Religionsämnet bör innehålla följande riktlinjer:

1. Undervisningen bör ges av behöriga lärare.
2. Fortbildningen av lärare måste byggas ut.
3. För att förhindra en upprepning av samma ämnesstoff i flera årskurser bör nya anvisningar utarbetas.
4. För att levandegöra kunskapen om religionen är samarbete med trossamfunden nödvändigt.
5. Utrymme bör ges åt den aktuella livsåskådningsdebatten.
6. Skolan bör ge eleverna möjlighet att lära känna och uppleva det rika sång- och musikliv som utvecklas i trossamfunden.
7. Det är skolans uppgift att uppmärksamma invandrarnas religioner.

Frågor om liv och död, om livets mening och mål, leder på ett naturligt sätt in ungdomar i religionsämnet. Det måste vara skolans oavvisliga uppgift att hjälpa eleverna fram till en livsåskådning. Undervisning i s. k. främmande religioner är helt nödvändig i dagens internationaliserade värld. Detta utesluter inte att kristendomen är den helt dominerande religionen i vår kulturkrets. Detta bör givetvis avspeglas i skolans religionsundervisning vid bl. a. fördelning av den tid som står till förfogande. Våra krav på en förbättrad religionsundervisning fordrar att tiden för samhällsorientering utökas i förhållande till vad statsrådet Birgit Rodhe föreslagit."

I en interpellationsdebatt 1975 framförde jag liknande synpunkter, till vilka dåvarande statsrådet Lena Hjelm-Wallén i stort anslöt sig.

Utskottet framhöll i sitt enhälliga yttrande (UbU 1978/79:45 s. 48) över bl. a. motion 1978/79:2635:

"Utskottet anser i likhet med motionärerna att den inställning individerna har i tros- och livsåskådningsfrågor i hög grad präglar våra inbördes relationer, våra relationer i arbetslivet och inställningen till de stora världsfrågorna. Kunskap om andra religioner är också väsentlig för att förstå de politiska skeendena i andra länder och att en del människors uppfattning i livsåskådningsfrågor leder till andra uppfattningar än vi har i för oss väsentliga frågor som demokrati, jämställdhet mellan män och kvinnor och mellanfolklig förståelse."

Kraven på utökad tid för de samhällsorienterande ämnena, som var förutsättningen för större tidsutrymme för religionsämnet, kunde emellertid inte bifallas av den borgerliga majoriteten. I fråga om Bibeln poängterar utskottet att den skall stå i centrum för undervisningen. Det har i stort sett rätt enighet i riksdagen om religionsämnet, i fråga om såväl den tillmätta tiden som innehållet.

Genom undersökningar vet vi emellertid att det ändå brister i fråga om religionsundervisningen. Eftersom – som bl. a. framgår av vår motion – jag delar statsrådet Tillanders åsikt om att ämnet bör få en förbättrad ställning i skolan, är jag intresserad av vilka ytterligare åtgärder regeringen ämnar vidta.

Jag vill därför till statsrådet ställa följande frågor:

Vilka ytterligare åtgärder ämnar regeringen vidta för att stärka religionsundervisningen i skolan?

Tisdagen den
6 oktober 1981

---

*Meddelande om
interpellationer*

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att föra fram den nya bibelöversättningen i undervisningen?

1981/82:17 av *Allan Hernelius* (m) till försvarsministern om utländska marina övningar i Östersjön:

Inte sedan det andra världskrigets tid har den militära aktiviteten i Östersjön varit så intensiv som under sommarmånaderna och under hösten i år.

Den sovjetryska marinen har haft olika övningar, som till storleksordningen vida överträffat jämförliga under tidigare år. En NATO-övning äger f. n. rum, Ocean Venture, i vilken enheter från Förenta staterna, Storbritannien, Danmark, Norge och Förbundsrepubliken Tyskland deltar. Som en följd av allt detta har spanings- och signaltrafiken i området varit betydligt större än normalt.

Det påfallande med de sovjetiska övningarna är icke blott storleksordningen. Dessa har varit betydligt större än liknande manövrer 1978 och 1980, och denna gång har deltagit ett stort antal landstigningsfartyg, kryssare, torpedbåtar, minsvepare och följefartyg. Störst av enheterna har varit hangarfartyget Kiew på 33 000 ton. Bland landstigningsfartygen är Iwan Rogow i särklass med 13 000 ton. Påfallande är också att till Östersjön denna gång sammandragits enheter från Norra marinen (Murmansk), Svarta havet och från Fjärran Östern. Transportkapaciteten hos de deltagande landstigningsfartygen är betydande. Övningarna, som i berörda militära områden enligt Tass omfattat 100 000 man, avslutades i början av september med en regelrätt landstigningsoperation i södra Östersjön, varvid därjämte armé- och flygenheter medverkade.

NATO-övningen, som inleddes i slutet av september månad och väntas pågå till mitten av oktober, berör också Östersjön och dess utlopp med enheter från här nämnda mariner.

Några av de i de sovjetiska övningarna deltagande enheterna är uppenbarligen försedda med kärnvapenbärare. Om kärnvapen funnits ombord är däremot icke bekant. I Östersjön finns emellertid sedan flera år tillbaka stationerade sex ubåtar, var och en försedd med tre kärnvapen.

Den ökade marina betydelse som tillmätts Östersjöområdet i år har självfallet väckt uppmärksamhet. Med anledning härav anhåller jag om kammarens tillstånd att till försvarsministern få framställa följande fråga:

Vill statsrådet, till den del som detta anses lämpligt eller är möjligt, inför riksdagen framlägga närmare uppgifter om och iakttagelser i samband med årets övningar i Östersjöområdet?

6 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 15 september

1981/82:1 av *Olle Aulin* (m) till utbildningsministern om orkestermusikerutbildningen:

Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att genomföra riksdagens beslut angående lokalisering och dimensionering av orkestermusikerutbildningen?

den 21 september

1981/82:2 av *Nils Hjorth* (s) till kommunikationsministern om Linjeflyg AB:s utflyttning till Arlanda:

Riksdagen beslutade den 3 juni i år om medel för investeringar på Arlanda, så att en utflyttning av Linjeflygs verksamhet i enlighet med riksdagens tidigare beslut skulle kunna genomföras. Samtidigt avslogs med stor majoritet motioner om en omprövning av riksdagens beslut om utflyttning av jettrafiken från Bromma till Arlanda. Riksdagsbeslutet innebär att LIN:s utflyttning skall ske senast under andra halvåret 1983.

På grundval av riksdagens beslut har luftfartsverket, efter överläggningar med flygföretagen och i samförstånd med personalen, hos regeringen i dag hemställt om godkännande av förslag till terminallösning, så att utflyttning kan ske i slutet av 1983. Det är därför förvånande att kommunikationsministern i en TT-intervju säger att man nu inom regeringen överväger att skjuta upp flyttningen några år. Detta uttalande har på nytt skapat stor oro hos berörda – kringboende, personal, flygföretag och ansvariga myndigheter.

Jag vill fråga kommunikationsministern:

Avser regeringen att frångå riksdagens beslut om att inrikesflyget skall flyttas till Arlanda under andra halvåret 1983?

den 22 september

1981/82:3 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till arbetsmarknadsministern om hanteringen av kärnkraftsavfall:

Chefen för det franska bolaget Cogéma har vid en presskonferens den 2 september 1981 uttalat att kunderna vid bolagets anläggning i La Hague, således också Sverige, måste anpassa sina säkerhetskrav till vad som gäller i Frankrike före den 1 januari 1982. Om så inte sker följer en frist på två år. Därefter kan Cogéma omvandla kontrakten till provisoriska hanteringskon-

Nr 3

Tisdagen den
6 oktober 1981

---

*Meddelande om
frågor*

Tisdagen den
6 oktober 1981

---

*Meddelande om
frågor*

trakt, vilket bl. a. innebär att kunderna måste ta tillbaka sitt avfall, i det skick Cogéma bestämmer, före den 31 december 1995.

Jag vill därför fråga arbetsmarknadsministern:

Kommer Sverige att godta de franska bestämmelserna före den 1 januari 1982 eller den 1 januari 1984 och hur påverkar detta i så fall de svenska säkerhetsbestämmelserna och driften av de svenska reaktorerna?

den 29 september

1981/82:4 av *Jörgen Ullenhag* (fp) till statsrådet *Karin Andersson* om åtgärder för att förkorta handläggningstiderna i förpassningsärenden:

Ett aktuellt och mycket uppmärksammat förpassningsärende i Uppsala har änyo aktualiserat frågan om de orimligt långa handläggningstiderna för förpassningsärenden.

Jag vill därför ställa följande fråga till statsrådet *Karin Andersson*:

Vilka åtgärder har vidtagits och kommer att vidtas för att förkorta handläggningstiderna för förpassningsärenden?

den 30 september

1981/82:5 av *Olle Wästberg* i Stockholm (fp) till statsrådet *Karin Andersson* om åtgärder för att hindra att barn hålls instängda i fängelse:

Återigen har ett barn suttit inspärrat i häkte i Sverige. En etiopisk nioåring hölls inlåst i mer än en månad. Att barn tas i förvar tycks numera snarare vara regel än undantag i samband med avvisningsärenden.

Tycker statsrådet det är rimligt att barn tas i förvar? Vilka åtgärder avser statsrådet att vidta för att hindra att barn stängs in i fängelse?

den 2 oktober

1981/82:6 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till försvarsministern om innebörden av visst uttalande av försvarsministern om neutralitetspolitiken:

I samband med att tidningen *Värnplikts-Nytt* i somras aktualiserade frågan om höga svenska officerares utbildning i NATO-länderna, yttrade försvarsministern enligt pressuppgifter följande: "Även om vi betraktar oss som neutrala, så vet vi var vi hör hemma. Amerika är ju den stora demokratin."

Vad avser försvarsministern med detta yttrande?

1981/82:7 av *Sven Henricsson* (vpk) till industriministern om återupptagande av driften vid AB Eisers fabrik i Sollefteå, m. m.:

Endast 1 av de 69 anställda vid Eisers fabrik i Sollefteå hade fått ny anställning, när driften upphörde i början av juli. Sedan dess har de avskedade sömmerskorna ockuperat fabriken. Inför hotet att bli arbetslösa

och anonymt försvinna i arbetslöshetsstatistiken vägrade de tiga och acceptera sitt öde i tysthet. I detta läge har nya aktiviteter kommit i gång för att söka skaffa de avskedade annat arbete på orten. I pressen har meddelats att SIDA har behov av textilprodukter och att personalen har planer på att bilda ett kooperativ. Samtidigt sker en oroväckande fortsatt minskning av landets självförsörjningsgrad på tekoområdet.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga:

Hur bedömer regeringen i dag möjligheterna till driftens återupptagande vid Eisers fabrik i Sollefteå eller utsikterna att skaffa de avskedade nya arbeten?

den 5 oktober

1981/82:8 av *Sten Svensson* (m) till arbetsmarknadsministern om tilläggsdirektiv för 1978 års semesterkommitté:

1978 års semesterkommitté har två uppgifter: dels att utreda frågan om s. k. semesterfonder, dels att överväga möjligheter att tekniskt förbättra den krångliga semesterlagen.

Kommittén har icke hållit något sammanträde sedan i juni 1980, och något egentligt arbete pågår inte längre. En orsak är att regeringen förbjudit kommittén att föreslå reformer som orsakar nya statsutgifter.

Regeringen utlovade våren 1980 nya direktiv för kommitténs arbete med hänsyn till den uppkomna situationen. Några sådana tilläggsdirektiv har inte kommit. Detta har på ett olyckligt sätt låst kommittén så att man inte kunnat angripa frågan om den tekniska översynen, syftande till besparingar för företag och förvaltningar vid hantering av semesterlagen.

Jag vill därför till arbetsmarknadsministern ställa följande fråga:

Vad är anledningen till att regeringen ännu inte har klarat ut den framtida arbetssituationen för semesterkommittén?

1981/82:9 av *Eric Holmqvist* (s) till försvarsministern om försvarets förvärv av viss fastighet i Stockholm:

Enligt uppgift har strax före budgetårsskiftet den 1 juli i år den fastighet (Bastionen) i Stockholm som är avsedd för de centrala militära staberna förvärvats för försvarets räkning och mer än 100 milj. kr. erlagts som köpeskilling. Varken i budgetpropositionen eller i propositioner om tilläggsanslag som lämnats under föregående riksmöte har denna fråga underställts riksdagens prövning. I budgetpropositionen anmäles endast viss ombyggnad av Bastionen till en beräknad kostnad av 7 milj. kr.

Vill försvarsministern redogöra för ärendet och ange motiven till att ett så betydande belopp (av prisregleringsmedel) använts för investeringar i Stockholm utan att riksdagen beretts tillfälle att yttra sig därom?

Nr 3

Tisdagen den
6 oktober 1981

---

*Meddelande om
frågor*

Tisdagen den
6 oktober 1981

---

*Meddelande om
frågor*

1981/82:10 av tredje vice talmannen *Karl Erik Eriksson* (fp) till arbetsmarknadsministern om åtgärder mot arbetslösheten:

Värmland är ett av de län som drabbats hårdast av konjunkturedgången. Något över 7 000 värmlänningar är i dag arbetslösa och 945 är varslade om friställning. Av de arbetslösa är ca 50 % ungdomar under 25 år. Enligt länsarbetsnämndens bedömningar finns risk att arbetslösheten kommer att stiga ytterligare under vintern. Landshövding Bengt Norling har nämnt siffran 9 000 arbetslösa som trolig.

Dessa höga arbetslöshetsciffror är mycket oroande inte minst med hänsyn till den stora andelen ungdomar. Det är ytterst viktigt att alla åtgärder sätts in för att man skall kunna möta en eventuellt ökande arbetslöshet och minska det höga antalet arbetslösa.

Jag vill därför ställa följande fråga till arbetsmarknadsministern:

Vilka åtgärder avser regeringen vidtaga för att förbättra arbetslöshetsituationen i de hårdast drabbade länen?

1981/82:11 av *Bertil Hansson* (fp) till försvarsministern om behandlingen av vissa värnpliktsvägrare:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta med anledning av vunna erfarenheter beträffande tillämpningen av den nuvarande värnpliktslagens bestämmelser vad gäller behandlingen av de s. k. totalvägrarna?

1981/82:12 av *Gertrud Sigurdson* (s) till handelsministern om sammansättningen av utredning rörande erfarenheterna av lagen om förbud mot investeringar i Sydafrika och Namibia:

Som ett resultat av motioner från socialdemokraterna och folkpartiet beslutade riksdagen 1980 om en genomgång av hittillsvarande erfarenheter och effekter av lagen om förbud mot investeringar i Sydafrika och Namibia samt möjligheterna att vidga sanktionerna på det bilaterala området, såsom överföring av teknologi m. m. I december 1980 förordnade dåvarande handelsministern en utredningsman och två sakkunniga att utreda frågan. Inför FN:s generalförsamling nyligen uttryckte sig utrikesministern i mycket fördömande ordalag om Sydafrikas politik. Att vårt agerande gentemot Sydafrika är en i högsta grad politisk fråga torde samtliga bedömare vara överens om.

Med anledning härav vill jag ställa följande frågor till handelsministern:

1. Avser handelsministern att också bereda parlamentariker plats i utredningsarbetet?

2. Om svaret är nej – varför?

1981/82:13 av *Olof Palme* (s) till statsministern om innebörden av visst uttalande av försvarsministern om neutralitetspolitiken:

I en tidningsintervju i augusti sade försvarsminister Torsten Gustafsson följande: "Även om vi betraktar oss som neutrala, så vet vi var vi hör hemma."

Kan statsministern klart och entydigt ta avstånd från detta försvarsminister Torsten Gustafssons uttalande om neutralitetspolitiken?

1981/82:14 av *Bertil Jonasson* (c) till ekonomi- och budgetministern om förlängd tid för avsättning till skogskonto:

Granbarkborrens härjningar i främst norra Värmland har ställt till stora problem. Enskilda markägare har drabbats mycket hårt. Problemen uppstod i samband med stormskadorna 1969 och de stora avverkningar som måste till åren därefter. Många markägare står därför inför situationen att beloppen på de tioåriga skogskontona nu utfaller. Från såväl skogsvårdspolitiska som skattepolitiska utgångspunkter riskerar många markägare att hamna i en orimlig situation. I de fall avsättning till skogskonto skett till följd av insektsangrepp borde en förlängning vara möjlig för de konton där beloppen nu faller ut. Budgetministern har tidigare uttalat sig positivt om en sådan möjlighet.

Avser budgetministern att redan i höst lägga fram förslag om en förlängning av tiden för avsättning till skogskonton i enlighet med det anförda?

1981/82:15 av *Kerstin Nilsson* (s) till arbetsmarknadsministern om verksamheten vid riksyркesskolan i Hedenäset:

Oron är stor bland elever och personal vid riksyркesskolan i Hedenäset i Övertorneå kommun på grund av uppgifter om förändrad skolorganisation och/eller nedläggning.

Mot den bakgrunden vill jag till arbetsmarknadsministern ställa följande fråga:

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta när det gäller omorganisationen av riksyркesskolan i Hedenäset?

1981/82:16 av *Karl-Erik Häll* (s) till utbildningsministern om antagningskraven för viss utbildning vid högskolan i Luleå:

Riksdagen beslutade 1980 att en utbildning i Arbetsmiljöutformning skulle anordnas vid högskolan i Luleå. Som mål angavs planering och projektering av arbetsmiljö som helhet. Antagningskraven skulle utformas så, att personer med lång arbetslivserfarenhet men utan formell behörighet skulle kunna genomgå utbildningen. I 1981 års budgetproposition föreslog regeringen att utbildningen inte skulle anordnas. Förslaget förkastades av riksdagen den 29 april 1981. Riksdagens då fattade beslut innebar enligt min mening att utbildningen snarast skulle komma till stånd i huvudsak enligt den

Nr 3

Tisdagen den
6 oktober 1981

---

*Meddelande om
frågor*

Nr 3

Tisdagen den
6 oktober 1981

---

*Meddelande om
frågor*

utbildningsplan och de kursplaner som tidigare utarbetats vid högskolan.

Regeringens uppdrag till UHÄ enligt PM av den 13 augusti 1981 synes avse en radikalt ändrad utbildning med andra antagningsregler och annat slutmål än den riksdagen beslutat att inrätta.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga statsrådet:

Varför har regeringen i sitt uppdrag till UHÄ föreslagit ändrad målsättning och förändrade antagningskrav för utbildning i Arbetsmiljöutformning vid högskolan i Luleå?

7 § Kammaren åtskildes kl. 16.31.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert